

En arrestation i august 1914

AF INGEBORG POULSEN

Den 1. august 1914 blev ejeren af Nørremølle Christen Hanssen arresteret, og datteren Ingeborg Poulsen, Åbenrå, har kigget lidt i faderens dagbog fra de dage, han var interneret.

Idag er det 1. august 1984. Mine tanker går 70 år tilbage til 1. august 1914, da 1. verdenskrig brød ud. Jeg var da 13 år, men husker det så klart. Min far og mor var dagen før taget med dampskibet til Åbenrå, for vi hørte, farbror Hans Peter var arresteret, men da han jo var den danske sønderjyske befolknings repræsentant i den tyske rigsdag og var indkaldt til møde der, måtte de slippe ham fri.

Vi kunne ikke høre kirkeklokkerne varsle krig, men skomageren fra Sottrupskov kørte rundt på cykel og truttede i et horn, idet han sagde: »De æ få e kri om å gøe«.

Vore karle nord fra rejste straks hjem, de skulle måske indkaldes, vi frygtede jo for at Danmark kunne komme med i krigen. Min ældste bror Jørgen Rudolf, der var født, mens far og mor boede på Stavnsbjerg, var som dansk ingeniør ansat hos firmaet Nyboe og Nissen i St. Petersborg; han måtte skyndsomst rejse hjem og melde sig som løjtnant på fortet Trekroner.

Svend, der var født på Nørremølle og nu i nærved fire år havde været garder i Berlin, skulle nu rykke ud til fronten. Kaserne lå på begge sider af en meget befærdet gade, og Svend blev påkørt og brækkede højre arm. Først efter fire døgn blev den forbundet. Armen blev sat skævt sammen, så han ikke kunne sætte gasmasken på; det var snart en lykke, thi det friede ham for i første omgang at komme til fronten. Han blev nu tjener hos en Hauptman, og senere generede uheldet ham kun ved kraveknap-

ning og barbering – det sidste klarede han ved at anlægge bakkenbarter.

Bekendte sendte os et nummer af Berliner Illustrierter Zeitung, og der sad Svend sammen med tre andre sårede med stor cigar i munden på forsiden og under billedet stod: »Die Helden von Lyttich«. Svend kom til feltkøkkenet og blev senere taget til fange sammen med hele kompagniet ved Somme i Frankrig, og derefter kom han i Aurillac-lejren, hvor professor Verrier havde samlet de dansksindede sønderjyder.

Hjemme var høsten begyndt.

Mandag 3. august havde far kørt selv-binder hele dagen. Om aftenen sad vi i det fine vejr i lysthuset, da en bil kom kørende og svingede ind i gården. Vi løb til for at høre nyt, men den tyske gendarm sprang ud, slog far på skulderen og sagde: »Sie sind Herr Hanssen, Sie sind arrestiert. Gleich mitfolgen!« Far ville gå op i bilen, men mor holdt på, at han måtte da skifte tøj. Gendarmen gik ind på det og fulgte selv med ind i soveværelset. Vi havde der et indbygget mørkt klædeskab, som vi kunne gå ind i. I forvirringen var fars bukser faldet af bøjlen, og vi fandt dem ikke hurtigt nok på gulvet, så gendarmen skældte ud: »Solche Schweinerei!«, han kunne, sagde han, stå op i den sorteste nat og vide, at på den krog hang det tøj, og på den anden krog hang det tøj.

Min bror Svend havde bedt os sende ham »Det ny Testamente«. Da mor nævnte det for far, fik gendarmen fat på ordet og brølede: »Testament, Testament, hier ist doch keine Zeit Testament zu machen«.

Far kom ind i bilen, der kørte videre og samlede fredelige danske folk sammen. I fire dage vidste vi ikke, hvor far var. Så kom der et kort skrevet på tysk, at vi måtte

besøge ham på slot og overvær

Jeg har fars fortæller han: »station og kørt og ført til det var strengt forbudsvejs, nu hed vagten havde heldig at få en mange fra Als måtte ligge i ha

Der var vagt skarpladt gevær at tale dansk. Hfe med 3½ stk. med så godt som mejeribestyrer hele selskabet. spillede de kort til kom vagten o

Fredag blev gården med pi opplantede bajoner. Jeg læser fi op 4 og 4, kvin sidst. Så blev c Nogle havde er og tæpper over stående tog ad Store Rådhusg jeg kendte, men tyskere, nogle f

Bajonetterne i forvejen fået talte sammen i folk på gaden, stedet. Der er k

Ankommen t kaserne, fordelt Først 39 mand nr. 122, heriblan

besøge ham på kasernen på Sønderborg slot og overvære en gudstjeneste.

Jeg har fars dagbøger fra den tid, og der fortæller han: »Vi blev samlet på Sottrup station og kørt med 11-toget til Sønderborg og ført til det danske forsamlingshus. Det var strengt forbudt at tale sammen undervejs, nu hed det »deutsch sprechen«, og vagten havde skarpladt gevær«. Far var heldig at få eneværelse, men der kom så mange fra Als og Sundeved, at de sidste måtte ligge i halm på gulvet i salen.

Der var vagt på stuen og på gangen med skarpladt gevær og det var strengt forbudt at tale dansk. Her fik vi så vor morgenkaffe med 3½ stk. rugbrød og et stk. sigtebrød med så godt som ingen margarine på, men mejeribestyrer Zachariassen gav smør til hele selskabet. For at få tiden til at gå, spillede de kort og fortalte historier. Af og til kom vagten og råbte »deutsch sprechen«.

Fredag blev alle kommanderet »ret« i gården med pik og pak. Vagterne havde opplantede bajonetter og skarpladte patroner. Jeg læser fra dagbogen: »vi blev stillet op 4 og 4, kvinderne, som var med, kom sidst. Så blev der kommanderet »march«. Nogle havde en vældig bylt med sengetøj og tæpper over skulderen. Så gik det enestående tog ad Jernbanegade, Storegade, Store Rådhusgade til slottet. Jeg så ingen, jeg kendte, men andre havde set hjemmetyskere, nogle fotograferede.

Bajonetterne blinkede i solen. Vi havde i forvejen fået besked om, at hvis nogen talte sammen i geledet eller talte med folk på gaden, ville vi blive skudt ned på stedet. Der er krig! Det gik altså tavst.

Ankommen til slottet, der jo var tysk kaserne, fordeltes vi til belægningsstuerne. Først 39 mand til nr. 123, så 24 mand til nr. 122, heriblandt var jeg. Der var 24 sen-

ge i to lag, de bestod af en halmsæk med et lagen, 2 slidte dækkener i et betræk, en skråpude med betræk.«

Den 9. august skriver far: »I dag var vi ude i gården fra 10 til 11.30, det var velgørende. Om krigen hører vi intet. Tiden går med at spille kort.

Generalen, som inspicerede, har sagt, at hvis han kunne, kom alle fri straks, men det var »die politischen Behörden«, som skulle afgøre det.«

Far nævner navnene på de 100, som amtsforstander Peter Kjær havde fået arresteret, alle agtværdige mænd, som intet havde gjort. Det var mest bønder fra Als og Sundeved, alle måtte jo tænke på besværlighederne hjemme med høsten.

Lørdag d. 15. august – »I dag trådte vi an i baggården, men ingen blev fri. I dag blev knive, barberknive m.m. udleveret, disse blev nemlig frataget os ved ankomsten til forsamlingshuset.

I går meddelte Hauptmann la Motte her fra Sønderborg, der er kommandant og under hvis kommando vi står, at Jørgen Mathiesen, Græshøj, kunne blive fri straks, når han ville få en til at kautionere, det ville han ikke. I dag kom uanmeldt P. Høy, Bovrup, og bød ham kaution, men han ville ikke og er her endnu.

Nogle er kommet fri, vi er nu 60 mand. Vejret er udmærket, vinden nord, det må gå godt fremad med høsten hjemme. Vor kære mor har meget om ørerne, men hun er jo dygtig og tapper og har gode hjælpere, så det går nok.«

Hjemme satte vi alle en ære i at hjælpe til og klare tingene. Det ualmindelig fine vejr var vort held. Kornet var i lade, da far og de øvrige civilfanger slap fri.

Seks uger varede denne ufrivillige ferie. Far var da 59 år.